

RAPPORT 2012:40

STAVSBORG

Arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte av gravfältet RAÄ 29:1 i Färentuna socken, Ekerö kommun, Uppland.

Tina Mathiesen

Stavsborg

Arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte av gravfältet
RAÄ 29:1 i Färentuna socken, Ekerö kommun, Uppland.

Rapport 2012:40

Tina Mathiesen

Rapporten finns i PDF-format på adressen
www.stockholmslansmuseum.se

© Stockholms läns museum
Produktion: Stockholms läns museum
Foto: Tina Mathiesen
Omslagsbild: Schakt i gravbacke. Bild nr LP 2013_00048
Redaktionell bearbetning: Göran Werthwein
Allmänt kartmaterial: Lantmäteriverket. Medgivande 97.0133
Nacka 2013

Innehåll

Administrativa uppgifter	6
Sammanfattning	7
Bakgrund	7
Topografi och fornlämningsmiljö	7
Tidigare undersökningar	7
Syfte	9
Metod	9
Undersökningsresultat och utvärdering	10
Referenser	13
Bilagor	14

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens beslut, dnr: 431-7325-2012 daterat 2012-11-01
Stockholms läns museum, dnr: 2012:117
Landskap: Uppland
Kommun: Ekerö
Socken: Färentuna
Fastighet: Stav 10:14
Fornlämning: Färentuna 29:1
Typ av undersökning: Arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte
Uppdragsgivare: Gerd Eklund
Undersökningsperiod: 13 november 2012
Projektgrupp: Tina Mathiesen, Tove Stjärna
Arkivmaterial: Förvaras i Stockholms läns museums arkiv
Fynd: Inga fynd framkom vid undersökningen

Sammanfattning

Stockholms läns museum har i november 2012 utfört en arkeologisk förundersökning av gravfältet RAÄ Färentuna 29:1 i avgränsande syfte inom fastigheten Stav 10:14, Ekerö kommun, Uppland.

Förundersökningen föranleddes av avstyckning och nybyggnation inom fastigheten. Uppdragsgivare var fastighetsägaren.

Förundersökningen utfördes norr och öster om gravfältet RAÄ 29:1. Cirka 50 meter österut finns en stensättningsliknande lämning, RAÄ 63:1. I närområdet finns ytterligare gravfält och stensättningar.

För att avgränsa fornlämningen drogs schakt utifrån synliga anläggningar i nordlig och östlig riktning inom fastigheten. Inget av arkeologiskt intresse framkom vid undersökningen.

Bakgrund

Fastighetsägaren Gerd Eklund planerar avstyckning och nybyggnation inom fastigheten Stav 10:14.

Inom fastigheten finns gravfältet RAÄ Färentuna 29:1. För att fastställa gravfältets utbredning i norr och öster och ge möjlighet till att undvika ytterligare fornlämningar inför nybyggnationen beslutade länsstyrelsen att läns museet skulle utföra en arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte (Lst beslut Dnr 431–7325–2012, daterat 2012-11-01).

Topografi och fornlämningsmiljö

Gravfältet RAÄ 29:1 är beläget i skogsmark på ett krön av en moränbunden bergshöjd bebyggd med villatomter. Fornlämningen sträcker sig in över den aktuella fastighetens centrala del och undersökningsområdet utgjordes av de nordliga och östliga delarna av fastigheten. Cirka 50 meter österut finns RAÄ Färentuna 63:1, en stensättningsliknande lämning.

Tidigare undersökningar

År 1990 delundersöktes gravfältets sydvästra del, då sex gravar av totalt 25 anläggningar undersöktes. Dessa bestod av en hög, 21 runda stensättningar, en rektangulär stensättning samt två resta stenar. Tre av de undersökta gravarna kunde bestämmas osteologiskt och visade sig innehålla två kvinnor och ett cirka 10-årigt barn. Merparten av de undersökta gravarna kunde dateras till romersk järnålder – folkvandringstid (0–550 e.Kr.) (Bratt 1991).

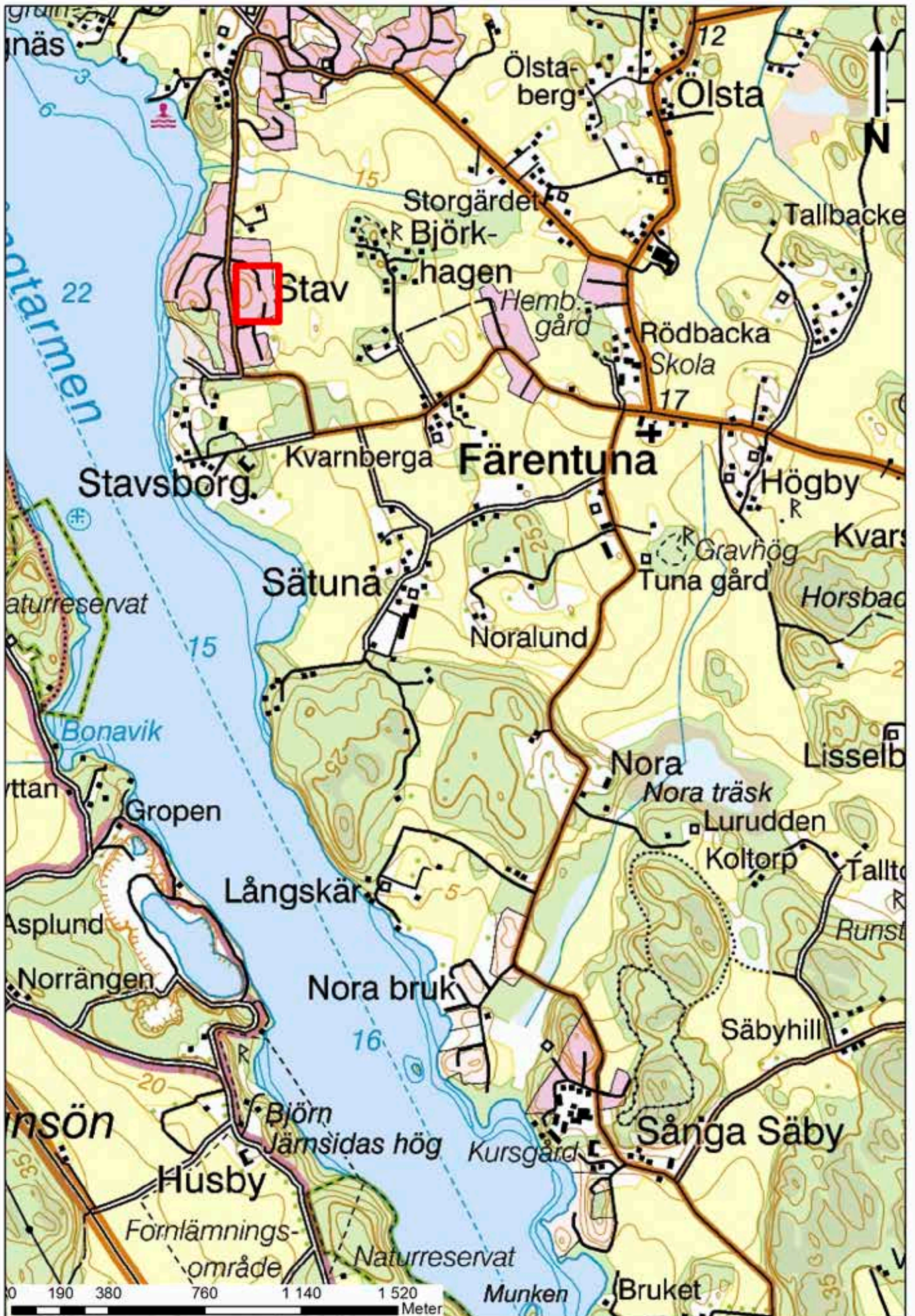

Fig 1. Utsnitt ur terrängkartan med undersökningsområdet markerat med röd rektangel. Skala 1:20 000.

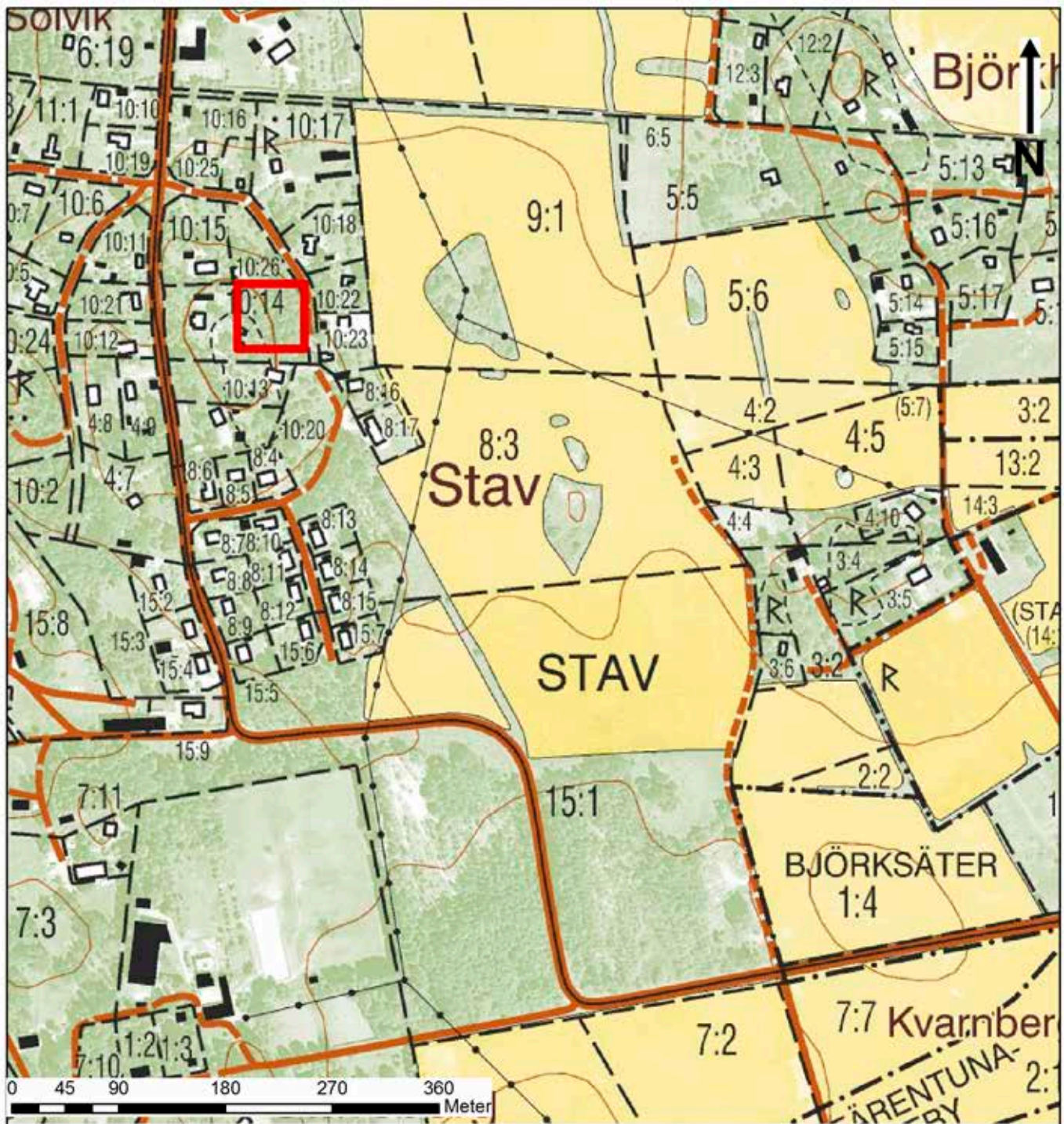

Fig 2. Utsnitt ur fastighetskartan med undersökningsområdet markerat med röd rektangel. Skala 1:5 000.

Syfte

Syftet med förundersökningen var att begränsa gravfältets utbredning i norr och öster inom fastigheten för att ge möjlighet att undvika fornlämningen inför avstyckning och nybyggnation.

Metod

Förundersökningen inleddes med att schakt 271 lades med utgångspunkt från högen belägen uppe på krönet (se fig. 3 och bilaga 1). Sedan fortsatte schaktningen

längs med höjdpartiet i nordlig riktning. Då terrängen i den norra delen av fastigheten visade sig huvudsakligen bestå av berg fortsatte schaktningen sedan i fastighetens östra del för att täcka in undersökningsområdet. Totalt togs 18 sökschakt upp med maskin i fastighetens nordöstra och östra delar. Schaktens belägenhet avgjordes av lägen där det bedömdes som sannolikt att anläggningar eller konstruktioner kunde framkomma, samt framkomlighet med grävmaskin. Schakten var mellan 1,4 och 17 meter långa och 1- 4 meter breda. Djupet uppgick till mellan 0,1 – 0,4 meter (se bilaga 1 och fig 4). Samtliga schakt dokumenterades med text och bild samt mättes in med totalstation.

Fig 3. Högen i gravfältet RAÄ Färentuna 29:1 är belägen strax öster om gårdsplanen till fastigheten. Från väster. Bild nr LP 2013_00016.

Undersökningsresultat och utvärdering

Som tidigare nämnts utgjordes terrängen i fastighetens norra del huvudsakligen av berg. I övrigt utgjordes markslaget till största delen av sandig silt. I hela undersökningsområdet fanns rikligt med stenar samt även större stenblock. Intill ett av stenblocken lades ett mindre schakt (259) för att utröna om anläggningar eller fynd kunde finnas intill blocket, men inget av arkeologiskt intresse påträffades. Vid schaktningen framkom inga anläggningar eller kulturlager i något av schakten och heller inga fynd. I schakt 245 fanns rikligt med grus som sannolikt härrör från en utfyllnad gjord i modern tid (se bilaga 2).

I undersökningsområdets sydöstra del påträffades en stensamling, A305, med ett röseliknande utseende. Anläggningen är väl synlig i terrängen och dess storlek uppgår till tre meter i diameter. I ytan finns rikligt med modernt tegelkross blandat med stenar, 0,3-0,5 meter stora (se fig. 7 och bilaga 1). När löv sopades av från anläggningen visade det sig att stenarna inte utgör någon tät packning och ligger

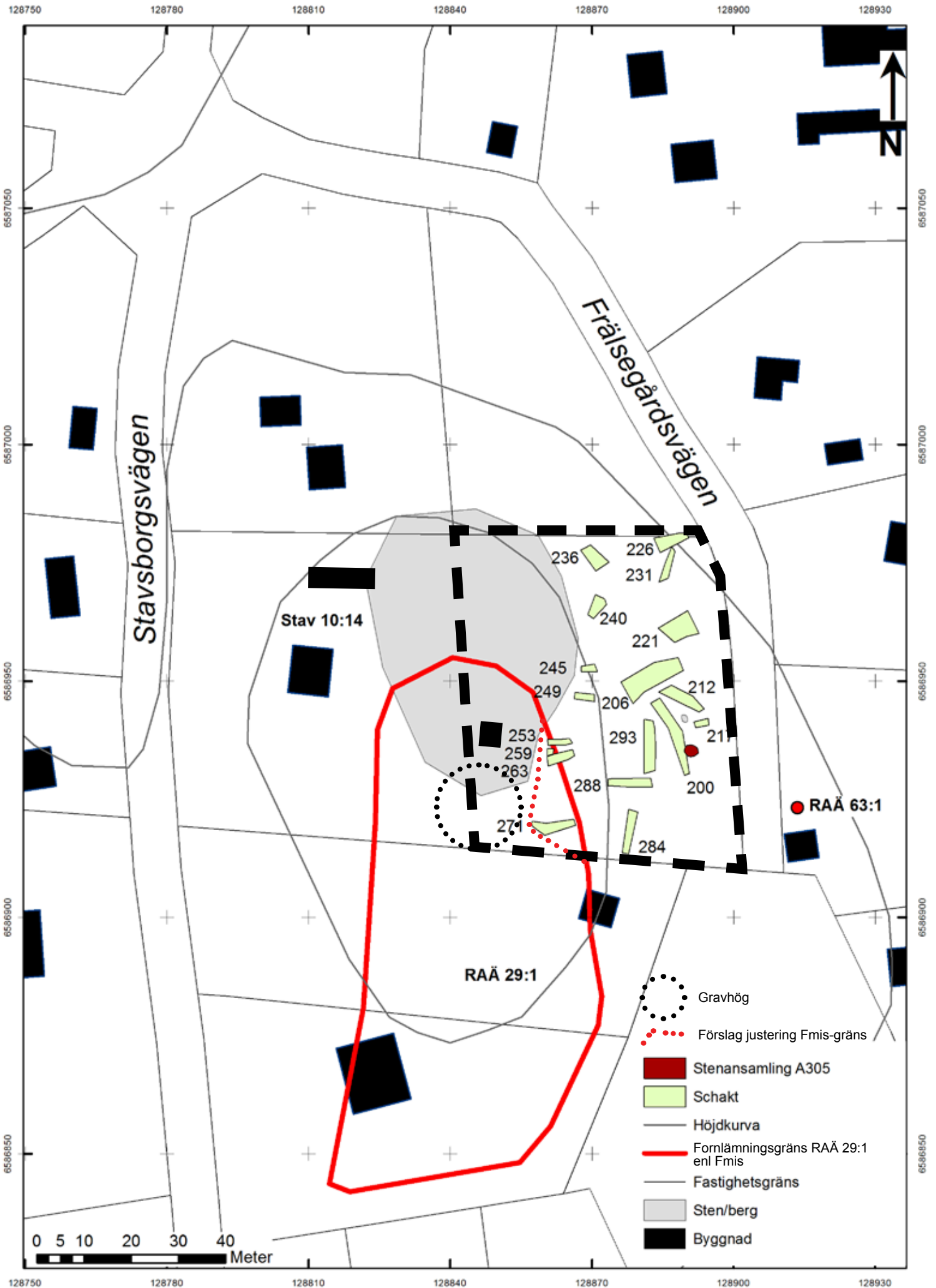

Fig 4. Schaktplan, skala 1:1000. Streckad linje motsvarar ungefärlig utbredning på den yta som skulle utredas.

relativt glest sammanfösta. I närheten finns inga indikationer på äldre odlingsytor eller liknande lämningar. Schakt 200 lades intill A305, men inga ytterligare anläggningar eller kulturlager framkom. Anläggningen har inte någon ålderdomlig karaktär och tolkas som bortröjd sten från modern tid.

Sammantaget anses området begränsat mot norr och öster inom fastighetsgränsen.

Figur 5.
Schakt 212. Från norr. Bild nr LP 2013_00017.

Figur 6.
Schakt 249. Berg framkom direkt under torven. I schaktets östra del fanns en del större stenar. Från sydöst. Bild nr LP 2013_00018.

Figur 7.
Stenansamlingen A305 syntes tydligt i ytan, trots att det var delvis täckt med löv. Från norr.
Bild nr LP 2013_00019.

Referenser

Bratt, P. 1991. *Äldre järnåldersgravar vid Stav.* Arkeologisk för- och delundersökning 1990 av gravfält 29, Stav 10:13 och 10:20, Färentuna socken Ekerö kommun.

Bilaga

Bilaga 1. Schaktplan, skala 1:400.

128870

128900

Fräsegårdsvägen

Stav 10:14

6586950

6586950

6586900

6586900

RAÄ 63:1

RAÄ 29:1

Gravhög

 Förslag justering Fmis-gräns

 Stenansamling A305

 Schakt

 Höjdkurva

 Fornlämningsgräns RAÄ 29:1

 Fastighetsgräns

 Sten/berg

 Byggnad

0 2 4 8 12 16
Meter

128870

128900

Bilaga 2. Anläggnings- och schaktbeskrivningar

Anläggning

A305

Röseliknande stensamling

Storlek: ca 3 meter i diameter.

Höjd: 0,5 meter.

Består av 0,3-0,5 meter stora stenar. I ytan syns tegelkross blandat med sten.

Schakt

Schakt 200

Längd: 17 meter

Bredd: 3 meter

Djup: 0,4 meter

Torv: 0,1 meter.

Ljusbrun sandig silt med grus och enstaka stenar, 0,3 meter stora: 0,4 meter. Botten består av sandig lera.

Schakt 206

Längd: 13 meter

Bredd: 4,6 meter

Djup: 0,4 meter

Torv: 0,1 meter

Ljusbrun sandig mylla med rikligt med sten, 0,3 meter stora: 0,4 meter.

Botten består av sandig lera.

Schakt 212

Längd: 9 meter

Bredd: 3 meter

Djup: 0,4 meter

Torv: 0,1 meter

Ljusbrun sandig silt med rikligt med sten, 0,3 meter stora: 0,4 meter.

Botten består av sandig lera.

Schakt 217

Längd: 3 meter

Bredd: 1,5 meter

Djup: 0,4 meter

Torv: 0,1 meter

Mellanbrun sandig silt med grus och rikligt med sten, 0,3 meter stora, varav några större, 1-1,2 meter stora: 0,4 meter.

Botten består av sandig lera.

Schakt 221

Längd: 6,5 meter

Bredd: 4,6 meter

Djup: 0,4 meter

Torv: 0,1 meter

Ljusbrun sandig mylla med rikligt med sten, 0,3 meter stora: 0,4 meter.

Botten består av sandig lera.

Schakt 226

Längd: 6,7 meter

Bredd: 1,5-3 meter

Djup: 0,3 meter

Torv: 0,1 meter

Ljusbrun sandig mylla: 0,3 meter.

I schaktets norra del är rikligt med sten, ca 0,3 meter stora.

Botten består av sandig lera.

Schakt 231

Längd: 7 meter

Bredd: 1,5 meter

Djup: 0,4 meter

Torv: 0,1 meter

Mörkbrun sandig silt med rikligt med grus och sand samt enstaka stenar, ca 0,3 meter stora: 0,4 meter.

Botten består av ljusbrun sandig silt.

Schakt 236

Längd: 5,5 meter

Bredd: 3 meter

Djup: 0,3 meter

Torv: 0,1 meter

Mörkbrun sandig silt med rikligt stenar, ca 0,3 -0,5 meter stora: 0,4 meter.

Botten består av ljusbrun sandig silt.

Schakt 240

Längd: 4,5 meter

Bredd: 1,5-3 meter

Djup: 0,4 meter

Torv: 0,1 meter

Mörkbrun sandig silt: 0,4 meter.

Botten består av berg.

Schakt 245

Längd: 3 meter

Bredd: 1,2-5 meter

Djup: 0,3 meter

Torv: 0,1 meter

Mörkbrun myllig sandig silt: 0,2 meter.

Rikligt med grus som sannolikt härrör från utfyllnad i modern tid: 0,4 meter.

Botten består av ljusbrun sandig silt.

Schakt 249

Längd: 4 meter

Bredd: 1,5 meter

Djup: 0,1 meter

Torv: 0,1 meter

Under torven är berg. I schaktets östra del fanns en del större stenar, ca 0,4-0,6 meter stora.

Schakt 253

Längd: 5 meter

Bredd: 1,2 meter

Djup: 0,1 meter

Torv: 0,1 meter

Under torven är berg.

Schakt 259

Längd: 1,4 meter

Bredd: 1,3 meter

Djup: 0,2 meter

Torv/matjord: 0,2 meter.

Under torven är berg.

Schakt 263

Längd: 4,5 meter

Bredd: 1,7-2 meter

Djup: 0,4 meter

Torv: 0,1 meter

Mörkbrun sandig silt med rikligt med grus och sand samt enstaka stenar, ca 0,3 meter stora: 0,4 meter.

Centralt i schaktet är berg.

Botten består av ljusbrun sandig silt.

Schakt 271

Längd: 9 meter

Bredd: 1,5–2,5 meter

Djup: 0,3 meter

Torv: 0,1 meter

Ljusbrun sandig silt med rikligt med sten, 0,2-0,3 meter stora: 0,4 meter.
Botten består av sandig silt.

Schakt 284

Längd: 9 meter

Bredd: 2 meter

Djup: 0,4 meter

Torv: 0,1 meter

Ljusbrun sandig och grusig silt med rikligt med sten, 0,2-0,3 meter stora: 0,4 meter.

Botten består av sandig silt.

Schakt 288

Längd: 9 meter

Bredd: 2 meter

Djup: 0,4 meter

Torv: 0,1 meter

Ljusbrun sandig och grusig silt med rikligt med sten, 0,2-0,3 meter stora: 0,4 meter.

Botten består av sandig silt.

Schakt 293

Längd: 11 meter

Bredd: 2,6 meter

Djup: 0,4 meter

Torv: 0,1 meter

Ljusbrun sandig och grusig silt med rikligt med sten, 0,2 meter stora: 0,4 meter. I schaktets centrala del är ett större stenblock

Botten består av sandig silt.

